

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

Орган Саюза Савецкіх пісьменнікаў Беларусі, Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР, Міністэрства кінематаграфіі БССР і Камітэта па справах культурна-асветных устаноў пры Совеце Міністраў БССР

№ 29 (624) Субота, 19 ліпеня 1947 года. Цана 50 кап.

ДА ВЫНІКАЎ ХІ ПЛЕНУМА САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ СССР

Нядаўна закончыў сваю работу XI пленум Саюза савецкіх пісьменнікаў СССР. Пленум абмеркаваў даклад Генеральнага сакратара Саюза савецкіх пісьменнікаў СССР тав. А. Фадзеева і садаклады 8 рэспубліканскіх пісьменніцкіх арганізацый пра савецкую літаратуру пасля пастановы ЦК ВКП(б) ад 14 жніўня 1946 года аб часопісах «Звязда» і «Ленінград».

Пленум падвёў вынікі перабудовы пісьменніцкіх арганізацый у святле задач, паставленых Цэнтральным Камітэтам ВКП(б). У дакладзе і выступленнях было адзначана, што пісьменніцкія арганізацыі прайшлі вялікую работу па ўняццю ідэйнага мастацкага ўзроўню савецкай літаратуры, па выростанню новых кадраў пісьменнікаў.

З'явіліся такія высокапатрыятычныя творы, як «Маладая гвардыя» Аляксандра Фадзеева, «Рускае пытанне» К. Сімава, «Спадарожнікі» В. Панавы, «Вечер з пуды» Э. Грыны і інш. Тэма савецкага патрыятызма становіцца цэнтральнай тэмай нашай літаратуры.

Ёсць значныя поспехі і ў беларускай літаратуры. Паэма Якуба Коласа «Рыбакі ва хатах», творы Пётруся Броўкі, адначасна Сталінскай прэміяй, вершы Максіма Танка і другія — вось некаторыя прыклады тых зростаў, якія адбыліся ў апошні час у беларускай літаратуры. Партыя і ўрад задаюць велізарнае значэнне савецкай літаратуры. Яны падкрэслваюць невямерна вялікую ролю не ў выхаванні нашага народа, асабліва моладзі, у духу бязмежнай вернасці ідэям сацыялізму, ідэям партыі Леніна—Сталіна. Духам жыватворнага савецкага патрыятызма павінна быць прасякнута ўся творчая дзейнасць нашых пісьменнікаў.

Выхаванне пачуцця савецкай нацыянальнай годнасці — асноўная задача савецкай літаратуры.

Савецкія пісьменнікі павінны паказваць веліч подзвіга нашага народа ў Вялікай Айчыннай вайне, яго гераічную працу па аднаўленні і далейшаму развіццю народнай гаспадаркі.

Але тут беларускім савецкім пісьменнікам можа быць прад'яўлены сур'ёзны неапацаны рахунак.

Беларускі народ самааддана змагаўся на франтах Айчыннай вайны і ў тыле ворага — у партызанскіх атрадах. 300-тысячная армія народных месцінцаў не давала нямецка-фашысцкім разбойнікам спакою ні ўдзень ні ўначы.

Аб гераічнай барацьбе беларускага народа ў дні Айчыннай вайны створаны асобныя ўдзельныя творы ў галіне паэзіі і спектакляў «Канстанцін Заслонаў» у тэатры.

Але мы не маем яшчэ вялікіх эпічных валютаў — раманаў, апавесцей, дакументальных твораў, якія шырока і ўсебакова паказвалі б змаганне беларускага народа супроць фашысцкіх захопнікаў.

Тое самае датычыць і адлюстравання мірнага стварэння працы нашага народа. У Беларусі адраджаюцца і вырастаюць дэсяткі і сотні прадпрыемстваў, фабрык і заводў, сям'яў іх іх буйных індустрыяльных, як, напрыклад, трактарны і аўтамабільныя заводы; там гартуюцца новыя кадры рабочага класа.

Наша калгасная сялянства ахоплена велізарным уздымам. Натхнёна гістарычнай паставай лютаскага Пянузіа ЦК ВКП(б), яно змагаецца за тое, каб даць краіне шмат хлеба і другіх сельскагаспадарчых прадуктаў. Велізарны працоўны ўздым нашага народа зусім недастаткова адлюстравана.

Гастролі Рускага драматычнага тэатра БССР

Заўтра спектаклем «Крамлёўскія кураты» пачынае свае гастролі ў Мінску Дзяржаўны рускі драматычны тэатр БССР. У ролі Леніна выступае народны артыст БССР Д. Арлоў, у ролі Сталіна — артыст Ю. Арынінскі, у ролі Дзяржынскага — К. Пельцар. Ролі іншых рэжысёраў — К. Пельцар. Ролі іншых рэжысёраў — К. Пельцар.

За час гастролі тэатр пакажа апрача знакамітага глядачу спектакля «Цір Фёдар Іванавіч» А. Талстога, «Дваццацігодняя ноч» В. Шэкспіра і свае новыя работы, створаныя пасля гістарычных пастаноў ЦК ВКП(б). Сярод гэтых работ — пастаўкі п'ес савецкіх драматургаў К. Сімава «Рускае пытанне», В. Салалева «Дарога перамогі», Л. Малюгіна «Старыя сябры», а таксама рускіх і заходне-еўрапейскіх класікаў: М. Горкага «Дзеці сонца», В. Шэкспіра «Атэла».

Спектакль «Рускае пытанне» ідзе ў пастаўках народнага артыста БССР Д. Арлова, мастацкае афармленне — Н. Ягорава, музычнае — кампазітара І. Тэйтэльбаума.

У гадоўных ролях — народны артыст БССР А. Абухоўч (Джэкс) і Д. Арлоў (Морфі), артысты: Я. Карнаухаў (Сыт), Ю. Арынінскі (Макферсон), Б. Вішкароў (Гуада).

Да 30-годдзя Вялікай Кастрычніцкай соцыялістычнай рэвалюцыі

Выхоўваць пачуцці савецкага патрыятызма

Беларускім Дзяржаўнаму тэатру оперы і балета сезон 1946—47 г.г. не прынес удач у галіне стварэння спектакляў на сучасныя тэмы і новых оперных спектакляў наогул. Рэпертуар складаўся з заходне-еўрапейскіх твораў, за выключэннем оперы «Русалка». Гэта прычынавага загана ў творчай дзейнасці тэатра.

Аднак, тэатр прыняў пэўныя захады для таго, каб гэтую хібу выправіць. Нават прасты пералік арыгінальных беларускіх твораў, якія ёсць у партфелі тэатра і від якімі сумесна з тэатрам працуюць кампазітары і паэты, можа засведчыць праўдзіннасць нашых сцверджанняў. Да таго ж будуць адноўлены і тыя творы, якія былі паказаны на дэкадзе беларускага мастацтва ў Маскве. У арыгінальных оперна-балетных творах, што былі паставлены ў нашым тэатры за апошні дзесяцігоддзе і якія будуць паказаны ў недалёкім будучым, сцвярджаецца жыватворны патрыятызм.

У оперы «Кастусь Каліноўскі» Д. Лукаса (лібрэта М. Клімковіча), над якой цяпер працуе тэатр, мы бачым Кастуся Каліноўскага, рэвалюцыйнага дэмакрата, выхавана «Колокода» Герцана, пальмяна змагара супроць царскага самаўладства і польскіх памешчыкаў. Уплыў рускага вызваленчага руху і супрацоўніцтва з яго прадстаўнікамі — адна з істотных яго рэвалюцыйнай дзейнасці праслаўленага патрыяты беларускага народа, якая знайшла даволі глыбокае раскрыццё ў оперы. Грамадзянскія матывы складаюць асноўны змест гэтага твору і вызначаюць яго музычную драматургію і суровую музычную мову. Тэма вышэйшай дзейнасці беларускага працоўнага чалавека і яго барацьба з прыгнятальнікамі за перадавы ідэалы чалавечы, за развіццё чалавечага духа выяўляецца і ў харэаграфічнай драме «Князь-возера» В. Залатова (лібрэта М. Клімковіча і А. Смірнова).

Выхавальнае значэнне балета заключаецца ў тым, што ў ім сцвярджаецца высокая годнасць і гуманізм пачуццяў чалавеча працы, які супроцьстаўлены зорнаму князю — уласабеленню прыгнёта і цемры.

Кампазітар Я. Цікоці ў супрацоўніцтве з тэатрам закінае новую музычную рэдакцыю оперы «Алеся» (лібрэта Пётруся Броўкі), у якой прапаведваюцца ідэі савецкага патрыятызма і савецкай нацыянальнай годнасці. У новым варыянце оперы больш рэльефна акрэслены вобразы Алеся і Апаанса — кіраўнікоў партызанаў. Узамаціўшы драматургію оперы, кампазітар узбагаціў яе і светлімі музычнымі фарбамі.

Кампазітар М. Аладуў у хуткім часе канчае клавір оперы «Андрэй Касцень» (лібрэта П. Глебкі) аб Канстанціне Заслонаве. Андрэй Касцень — абагулены вобраз партызанскага правадчыка. Асноўнай крыні-

цай для стварэння гэтага вобраза аўтары абралі сфаўнавую патрыятычную дзейнасць народнага героя. Андрэй Касцень не абмежаваны толькі дзейнасцю ў дэпо, а паказаны ў больш шырокім плане.

Драматург М. Клімковіч і кампазітар Д. Лукас у оперы «Песня аб шчасці» распрацоўваюць тэму аб працы калгаснікаў па адраджэнню народнай гаспадаркі, разбуранай фашызмам. У гэтым творы цікава тое, што аўтары, не абмяжоўваючы сябе «высокім каларытам», шукаюць новыя, уласцівыя савецкім людзям рысы натур, інтэлекта, якія яны набылі за трыццаць год існавання сацыялістычнай дзяржавы.

Кампазітар Р. Пукст закончыў клавір оперы «Машэка» па матывах паэмы Янкі Купалы «Магіла льва». Гэта опера, якая вызначаецца меладыйнасцю і багата насычаным фальклорам, па тэме і ідэі пералікаецца з харэаграфічнай драмай «Князь-возера», але напісана яна ў іншым стылі.

Клапоццячыся аб стварэнні новых оперна-балетных спектакляў пра нашу гераічную сучаснасць і гістарычнае мінулае беларускага народа, тэатр не мае права забывацца і на тыя спектаклі, якія прынеслі славу беларускаму мастацтву ў час дэкады ў Маскве. Мы маем на ўвазе оперы «Міхась Падгорны» Я. Цікоцкага (лібрэта П. Броўкі), «У пушчах Палесся» А. Багатырова (лібрэта Я. Рамановіча па апавесці «Дрыгва» Якуба Коласа) і балет «Салавей» М. Крошнера (па матывах апавесці «Салавей» З. Бядулі).

У гэтых трох творах адлюстравваюцца этапы гераічнай барацьбы беларускага народа супроць польскіх прыгнятальнікаў і царскага самаўладства.

Пастаўка гэтых ідэянасычаных і мастацкі значных твораў у новай музычнай і сцэнічнай рэдакцыі павінна яшчэ глыбей раскрыць іх рэвалюцыйна-патрыятычны змест, іх назавальнае і выхавальнае значэнне.

Беларуская опера і нацыянальны балет развіваюцца пад жыватворным уплывам рускай оперна-балетнай класікі.

Рэпертуар тэатра быў бы не поўнацілым без гэтых твораў, што выхоўваюць высокі эстэтычны і мастацкі густ у глядача.

Поруч з операй «Яўгені Анегіна», якая павінна быць паказана яшчэ ў гэтым годзе на сцэне адноўленага будыка Вялікага тэатра, у недалёкім будучым беларускі глядач убачыць выдатную рускую патрыятычную оперу «Князь Ігар» А. Барадына і цудоўны класічны балет «Лебядзінае возера» П. Чайкоўскага.

Так выглядаюць перспектывы рэпертуара тэатра оперы і балета напярэдні дзесяцігоддзі галіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, рэпертуара, які закляканы ўздымаць у народзе патрыятычныя пачуцці.

А. ІВАНОВ.

На здымку: Бабруйскай кінотэатр «Таварыш» пасля аднаўлення. Фота Ю. Лыскова.

У Саюзе савецкіх пісьменнікаў БССР

15 ліпеня адбылося паседжанне Праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР.

Аб удзеле пісьменнікаў Беларусі ў падрыхтоўцы да 30-годдзя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі зрабіў даклад М. Лынькоў. Спінючыся на мерпрыемствах, якія будуць праведзены партыйнымі і грамадскімі арганізацыямі ў сталіцы ў гонар гэтай вялікай даты, ён зазначыў:

— Нашы пісьменнікі павінны напісаць нарысы аб Мінску, аб развіцці яго прамысловасці і культуры за 30 год, аб выдатных жытарах, аб лепшых станаўках прадырмстваў, аб аднаўленні горада, аб яго новабудовах і інш.

Мяркуюцца такоама выдаць зборнік вершаў беларускіх паэтаў і паэтаў братніх рэспублік аб Мінску.

Было разгледжана пытанне аб стварэнні камісіі па рабоце з маладымі пісьменнікамі. Камісія будзе займацца выяўленнем новых літаратурных кадраў, літаратурнай кансультацыяй, вучобай, арганізацыяй і работай літ'ядзінняў, наладжаннем творчых літаратурных вечароў, штогодніх канферэнцый, а таксама выданнем альманахаў і паасобных зборнікаў маладых аўтараў. Камісія будзе займацца таксама пытаннямі стварэння лепшых матэрыяльных і бытавых умоў для літаратурнай моладзі. Камісія выбрана ў наступным складзе: М. Лынькоў (старшын), М. Танк (намеснік стар-

шын), А. Стаховіч (намеснік старшын), тав. Кішчэвіч (намеснік старшын), Уд. Агіеніч (адказны сакратар), В. Вітка, А. Кучар, Я. Шарахоўскі, В. Бурносаў, А. Якімовіч, Я. Маўр, П. Глебко, Я. Брыль, тав. Абадоўскі, А. Міронаў і А. Платнер.

Інфармацыю аб плане выдання ў 1948 годзе беларускай літаратуры ў перакладзе на рускую мову ў выдавецтвах Масквы зрабіў М. Клімковіч.

Праўленне вырашыла: рэкамендаваць для выдання ў 1948 годзе па Дзяржаўнаму выдавецтву мастацкай літаратуры — трохтомнік вершаў, паэм і драматычных твораў Я. Купалы, аднатомнікі выбраных твораў Я. Коласа, З. Бядулі, К. Чорнага, Э. Самуіленка, творы Яўгена Ш. і Цёткі, зборнік «Беларуская народная творчасць» і анталогію беларускай савецкай паэзіі; па выдавецтву «Савецкі пісьменнік» — пазу Я. Коласа «Рыбакова хата», выбраны творы М. Лынькова, М. Танка, П. Глебкі, П. Панчанкі, апавесць М. Паслядовіча «Цёплае дыханне», раман А. Стаховіча «Пад м'рнам небам», паэмы А. Вядзевіча; па выдавецтву «Мастацтва» — зборнік беларускай драматургіі; па Дзяржаўнаму выдавецтву дзіцячай літаратуры — кнігу беларускіх дзяцей аб Вялікай Айчыннай вайне і выбраныя творы Я. Маўра.

У члены Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі Праўленне прыняло Тараса Хадкевіча і Міколу Садковіча.

Заканчэнне гастролі тэатра імя Я. Коласа

13 ліпеня спектаклем «Несцерка» ў Мінску закончылі гастролі Беларускага Дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа. Ад імені Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР калектыву тэатра вітаў Я. Рамановіч.

— За час гастролі ў сталіцы рэспублікі, — сказаў ён, — калектыву тэатра апаздманствраў значныя творчыя поспехі. Спектаклі «Крамлёўскія кураты», «Нес-

церка», «Гамлет», «Так і будзе» і іншыя заслужана атрымалі высокую ацэнку грамадскасці.

Я. Рамановіч жадаў тэатру новымі творчымі дасягненнямі сустрэць 30-годдзе Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

З адказным словам выступіў мастацкі кіраўнік тэатра імя Я. Коласа народны артыст БССР П. Малчанаў.

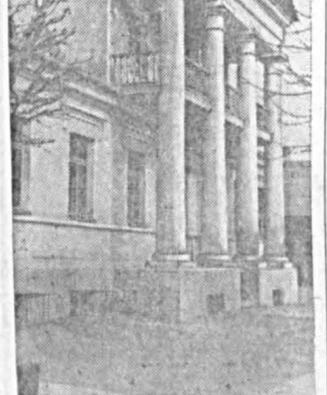
ПА СОВЕЦКАЙ БЕЛАРУСІ

У дапамогу вывучаючым біяграфіі В. І. Леніна і І. В. Сталіна

Баранавіцкай абласной бібліятэкай фармілена вітрына літаратуры ў дапамогу вывучаючым біяграфіі В. І. Леніна і І. В. Сталіна.

У вітрыне выстаўлены біяграфіі правадчыроў і іх творы, успаміны аб В. І. Леніне Н. К. Крупецкай, А. І.

Ульянавай, К. Цёткіна, Г. М. Кржыжаноскага і іншых; кнігі М. І. Калініна «Да 60-годдзя з дня нараджэння таварыша Сталіна», В. Швейцара «Сталін у Туруханскай высылцы», праф. Збярэскага «Маўзалеі Леніна», кніга А. Барбюса «Сталін» і інш.

На здымку: дом у г. Брэсце, у якім жыў А. С. Грыбаедаў.

Даследаванне аб А. С. Грыбаедаве

У Брэсцкім настаўніцкім інстытуце адбылося паседжанне кафедры рускай мовы і літаратуры, на якім было разгледжана даследаванне старшага выкладчыка Н. Кракоўскага аб прабыцці вялікага рускага драматурга А. С. Грыбаедава ў Брэсце.

Даследаванне аб Грыбаедаве расказвае аб гадах жыцця вялікага пісьменніка ў Беларусі.

Выступіўшыя на паседжанні дацэнт П. Дзміа, старшы выкладчык Б. Яфімаў і іншыя далі высокую ацэнку новай рабоце Н. Кракоўскага.

Экспедыцыя па зборы фальклора

У Нараўлянскім раён Палескай вобласці выехала фальклорная экспедыцыя Беларускага Дзяржаўнага ўніверсітэта. Экспедыцыя будзе збраць фальклор Айчыннай вайны, а таксама традыцыйны фальклор. Яе ўзначальвае кандыдат філагічных навук дацэнт Л. Барак.

На аглядзе мастацкай самадзейнасці, які нядаўна адбыўся ў Магілёве, вылучыўся хор фальчарска-акушарскай школы.

На здымку: хор Магілёўскай фальчарска-акушарскай школы. У цэнтры кіраўнік хора І. Паўлаў.

Агляд мастацкай самадзейнасці

Гомельскім абласным Домам народнай творчасці ў Рэчыцкім, Добрушскім, Свяцлавіцкім і Кармянскім раёнах праведзены агляды мастацкай самадзейнасці.

Калектыву мастацкай самадзейнасці Добрушскай папяровай фабрыкі «Герой працы» паставіў спектакль «Платон Крэчак» А. Карнейчука, драматычны гурток Гомельскага клуба чыгуначнікаў імя Леніна выступіў перад глядачом са спектаклем «Сцяг над Краснадонам» па раману А. Фадзеева «Маладая гвардыя», калектыву мастацкай самадзейнасці Рэчыцкага

Дома культуры паказаў глядачу п'есу «Валодзі галыштук» К. Крапіны, Кармянскі Дом культуры — спектакль «Казка аб праўдзі» М. Алігер, Свяцлавіцкі Дом культуры — спектакль «З дзіплым ветрам».

Лепшымі спектаклямі былі прызнаны пастаўкі Гомельскага чыгуначнага клуба, калектываў Добрушскай папяровай фабрыкі і Рэчыцкага Дома культуры. З 25 ліпеня ў Гомелі папачеца абласны агляд мастацкай самадзейнасці.

М. КАРПАЧОУ.

ШЧАСЦЕ З УСХОДА

Рыгор ШКРАБА

Нашы пісьменнікі прывяцілі німала старонак сваіх твораў тэме вызвалення і ўз'яднання заходне-беларускіх братоў у адзінай савецкай дзяржаве. Адно з першых месцаў распаўсюду гэтай тэмы належыць народнаму паэту Якубу Коласу. Ужо ў паэме «Сымон Музыка» Якуб Колас, прыгадваючы пакуты і крыўды, якія давялося вытрымаць беларускаму народу за сваю шматвяковую гісторыю, пісаў пра цяжкую долю працоўных Заходняй Беларусі.

Родны край, ты разарваны,
І на захад ад мяккі
Пан пыхлівы, надзіманы
Моцна сцягае гука,
Каб з варшаўскае майстэрні
Беларусу шыць хадат...

І тут-жа з упуўненасцю заяўляў:
Ды ні ксёндз, ні пан не верне
Плянш гісторыі назад!

Дваццаць год на той бок мяккі панавала беспрасветная ноч. Паэт Максім Танк, які зазнаў німала этапных дарог за сваю падполную рэвалюцыйную работу, так характарызаваў гэты час: «Гэта былі часы, калі дрот калючы перасякаў нашы дарогі, а тысячы лепшых сямінаў народа мучыліся ў канцэнтрацыйных лагерах. Гэта былі часы, калі за кожным з нас хадзіў сміхач, а беларускія рэакцыянеры на кожнага, каго не ўдалося ўцінуць у свой гразкі панаворак, пісалі даносы ў дэфензіву».

У 1935 годзе Якубу Коласу ўдалося ўбачыць родныя мясціны, калі ён прыехаў праз Заходнюю Беларусь у Парыж на Кангрэс абароны культуры. Цэжкія і змрочныя малючкі паўсталі перад вачыма паэта, які ўбачыў свой народ

У зване кайданоў,
У свісце бізуюў,
У голдазе, асцідніцве, падполлі.

Але дні крыўнага панавання польскіх катаў на спрадвечных беларускіх землях былі злічаны. Праз чатыры гады зэт мог ужо звярнуцца да сваіх заходніх братоў з радасным заклікам да працы ў сям'і народаў СССР.

На прастор, на шырокі разлог
Выхадзі, мой народ, грамадою!
Многа новых і ясных дарог
Расцілае жыццё прац табою.

У 1940 годзе Якуб Колас распячаў працу над вялікай паэмай — «Рыбакова хата» пра барацьбу працоўных былой Заходняй Беларусі за сваё сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне і пра ўз'яднанне яе ў адной савецкай дзяржаве. Вялікая Айчынная вайна часова прыпыніла работу Якуба Коласа над паэмай і толькі ў студзені гэтага года былі закончаны апошнія яе раздзелы».

«Рыбакова хата» — вялікі зычны твор, дзеянне якога ахоплівае значны прамежак часу. Тэма працы, якія няўхільна павялічаны былі прынесці да ўз'яднання беларускага народа, паэт адлюстроўвае з пазіцыі савецкага пісьменніка-рэаліста.

Не абцяжарваючы твор шматлікімі дзеяннямі асобамі, раскіданаасцю месца дзеяння, Якуб Колас здолеў асэнсавана па-дзі ў аднаўдзінасці з гістарычнай праўдай, здолеў стварыць тыповыя вобразы людзей, якія былі носьбітамі ідэалогіі двух антаганістычных класаў — прыгнечаных, вымушаных на бясспраўнае існаванне беларускіх сялян, — з аднаго боку — і заўзятых каланізатараў і прыгнечальнікаў, — з другога. Сюжэтнай будовай твору прадстаўнікі гэтых двух сацыяльных класаў пастаўлены ў такія ўзаемаадношэнні, што яны даюць поўнае ўяўленне пра ўмовы жыцця і барацьбы сялян Заходняй Беларусі. У гэтым шчыра раз выявілася майстэрства народнага паэта, яго ўмельства выяўляць тыповыя адносіны паміж людзьмі розных класаў, даваць асэнсаваны паказ падзей.

Па сутнасці, усё дзеянне паэмы адбываецца ў невялікай беларускай вёсцы Петрушы. Гэта звычайная вёска, жыццё якой усебакова адлюстравала ў сваёй дэрэвалюцыйнай творчасці Янка Купала і Якуб Колас.

У Петрушах смянчаліся хат,
А хаты пошбу старога,
Будыні ўсе на адзін лад,
Стаяць, уросшы ў дол пячаны.
На заскарузных стрэхах мох
Куп'ём злізаны шчыльна рос,
Пабіўшы іх на струпы-раны.

Спачатку можа здацца, што вялікія гістарычныя падзеі Кастрычніка 1917 года, якія ўскалыхнулі ўвесь свет, у выніку якіх змянілася аблічча многіх такіх вёсак у Савецкай Беларусі, не краюлі Петрушоў. Той-жа ўбогі знадворны выгляд, тыя-ж вистачы і бедоты не жыхароў. Аднак, праніклівае вока мастака здолела ўбачыць новае ў псіхалогіі і паводзінах людзей. Петрушы — сінтэзаваны вобраз заходне-беларускай вёскі з усімі тымі прыкметнымі зменамі, якія адбыліся ў ёй. Шчасце-свае жыццё ў савецкай краіне было для заходніх беларусаў спраўджанай марай аб волі і шчасці. Ва ўсведамленні гэтага яны чэрпалі сілы для барацьбы са сваімі ворагамі, якія ў цяжкі час для савецкай краіны калючым дротам мяккі знявечылі прастору Беларусі.

Адтуль, з усходу, з яснай далі
Чаканай веда вяноной.
Сюды-ж трапіла часам слова
Сваіх братоў, сваіх сяміноў,
Што падымала на паюў
І асуджала іх суроу.

Вось тыповыя беларускі селянін Сымян Латушка. Ён працавіты, дбала гаспадар, заўзяты рыбак і дасціпны жартаўнік. Сымон належыць да ліку тых людзей, якіх не могуць зламаць ніякі жыццёвыя

нягоды. Нястачы спадарожнічаюць праз усё яго жыццё і нават самая старанная праца не можа выратаваць яго з галечы. Асаблік Богут падаткам, як павуціннем, абдытаў яго гаспадарку. Але Сымон не з тых, хто цярпліва нясе крыж пакуты. Са скуных, але пераканаўчых і радасных нестак, што даходзілі да яго з Савецкай Беларусі, ён пераконваецца, што працоўны чалавек можа і павінен быць гаспадаром сваёй долі.

Не пан, а наш брат і рабочы
Жыццё там ладзіць, даюць тон.
Ім едкі дым не лезе ў вочы,
Ім там прастор, ім там разгон.
У свет адкрыты ўсе дарогі,
Пасадзі ўсе даступны ім,
Ідзі, рабі да поўнай зямлі
І скарыць увесь лічы сваім.

Гэтае адменнае ў светлагалодзе Сымона выяўляецца таксама і ў тым, што яго не спакушае ўласнасць. З двух магчымых становішчаў — быць уласнікам дзравых рыбацкіх сецяў і нявольнікам пана Богута або бяздомным, але незалежным чалавекам — ён выбірае апошняе. Адураўшыся сваёй кутка, Сымон мае «кут сабе другі, накрыты небам і вятрамі». Ён уступае на шлях барацьбы з панам Богутам, сее ў народзе непакору і абуджае пратэст супроць эксплуатаатараў.

Асабліва ярка вырастае самасвядомасці сялянства паэт выяўляе праз вобраз Данілы Дроба. Ажаніўшыся з батрачкай Марынай і стаўшы бацькам, ён дбае аб тым, каб пабудоваць сваё ўласнае шчасце. Працавітасць, здатнасць да ўсялякай работы ў гэтым яму могуць быць зарукай. Але ўсе яго намаганні жыць па-чалавечаму былі марнымі.

Няма дарослым заробкаў,
А дзеці босыя, без школ.
І слова роднае ў загоне,
Няма сваіх газет, кніжкоў,
Ігрышчы, сходы ў забароне,
І кожны нішчыцца туркоў.
Лютуюць дзікія расправы,
А чужы дзе што—суды, астрог.
Расце густы чартапалок,
І горкі дым пльве з Варшавы.

Усе мары Данілы аб шчасці развіваюцца аб сацыяльную несправ чывасць.

Як бачым, асноўны канфлікт Данілы з рэчаіснасцю той-жа, што і ў паэме Якуба Коласа «Той-жам». Але ідэалогія Данілы фармуецца ў новых гістарычных умовах і развіццё яго светлагалоду вельмі хутка набывае правільны кірунак.

Калі герой «Новай зямлі» Міхал усё сваё жыццё прысвяціў таму, каб запрацаваць грошай, купіць каваляк зямлі і, такім чынам, «выпутацца з панскіх пут», дык Даніла вельмі рана пераконваецца ў няўздзінасці сваё мары.

Праўда, для дасягнення добрытаў у Данілы ёсць другі шлях: асціднік Богут прапанаваў яму зрабіцца тайным агентам дэфензівы. Але сумленны чалавек, верны сваёму народу, Даніла з пагардай адхілае прапанову Богута.

Жыццё адкрывае Данілу вочы на сацыяльную сутнасць падзей, вызначае адзіна правільны шлях для дасягнення сваёй мэты.

Сумленнай працай, мазалём
У панскай Польшчы люд рабочы
Не забудзе сабе дом.

... і прыходзіць к аднаму:

Не збудоваць ім свае хаты,
Калі ты з панам не ў ладу.
Трымайся лепш за грамаду,
Капай, як жожа, лад пракляты.

Шлях непакоры і бунту хутка прыводзіць Данілу ў турму, куды яго рознымі праўдамі і няпраўдамі пасадзіў Богут. Але Даніла не раскаяваецца ў сваіх паводзінах. У турме ён сябе трымае непахісна, як спраўданы барацьбіт.

Цікавы вобраз паэмы і Марына—верная спадарожніца і сяброўка Данілы. З самага дзяцінства, якое прыпала на год імперыялістычнай вайны, яна зазнала нягоды жыцця, блукаючы па бежанскіх дарогах. Яна праходзіць доўгі і напружаны шлях да ўсведамлення сутнасці класавых супярэчнасцяў і сродкаў барацьбы за сваю чалавечую годнасць.

Марына ненавідзіць эксплуатаатара Богута, які выжыў яе сям'ю з рыбаковай хаты і вымусіў разам з маленькім сынам туліцца па чужых кутках. Богут, бачачы жабрачае становішча жанчыны, мужжэй з яго ласкі пасадзіў у турму, хоча выдць сябе за прыхільніка Марыны. Але яна рашуча адхілае заляцанні Богута—гэтага чалавеча бэ сумлення і гонару.

Марына мае шчырую, сардэчную, чулаю да людскіх пакут душу. Застаўшыся адна без роднага кутка з маленькім дзіцем на руках, Марына мужна пераносіць усё нягоды жыцця. Падтрымкай у гэтым былі для яе такія-ж бедныя і няшчасныя, як і яна, сялянне, у хатах якіх яна знаходзіла прытулак. Марына з горадасцю гаворыць пану Богуту, які дакарае за тое, што не муж комуніст:

Няхай сабе ён комуніст,
Ды гандляваць людзьмі не стане,
Бо ён душой і сэрцам чыст...

У галерэю вобразаў беларускіх жанчын, створаных паэтам на прыклад яго шматгадовай літаратурнай дзейнасці (Афінія з «Дрыглы», Аленка ў апавесці «На прасторах жыцця», Ганна ў паэме «Сымон Музыка» і інш.) далучыўся і гэты адзін высокамастацкі вобраз—Марына.

Як жыць паўстае перад намі дзед
Куцейка у яго наўна-мудрым выслоубем:
«Я-ж тутуну яшчэ пасею». Ён верыць, што
развеецца ліха, !

Мужык як жыў, дык будзе жыць,
Бо ён праішоў агні і моры,
А панскі лёс пльве ў імжы.
Ён пан сцягоня, дабрадзею,
А заўтра прах з яго і дым,
Палыч не вырасце над ім.
Я-ж тутуну яшчэ пасею.

У вобразах асціднік Богута, агента дэфензівы Гедзілы, настураўніка дзена пана Пшэборы, секвестратора Галыні знайшло сваё ўвасабленне ўсё тое антыдэмакратычнае і рэакцыйнае, што мелася ў даваеннай Польшчы. Праз вобразы гэтых панюў паэт паказаў нетрываласць польскага дзяржаўнага ладу. Непасрэдным праваднікі паданізатарскай палітыкі, яны ўкрылі краіну турмамі і шчыбеніцамі.

Умеюць гнуць, сціскаць і трэсці
Яснавільможныя паны.
Расцуюць касцёлы і астрогі,
І чужы толькі пра суды.
Адно і ведаеш—туды
У Польшчы бітыя дарогі.

Яны будуць свой дабрайт на касцях
і крыві працоўнага народа, на ўсе ладны расхвальваюць наскрозь прагінушую афіцыйную культуру шчыбеніцаў і бізюна.

У вобразе пана Богута Якуб Колас паказаў правадніка разбійніцкай палітыкі панюў, якія, адчуваючы сябе часовымі гаспадарамі ў чужой хале, спысаліся абрабаваць багачы беларускага народа, знявечыць і растаптаць яго нацыянальную годнасць, у самым зародку задушыць яго імкненні да ўз'яднання з Савецкай Беларуссю. На ўсіх перакрываючых пан Богут крываў аб сваёй прыхільнасці да польскай дзяржавы і культуры, аднак, калі надыйшоў час вялікіх выпрабаванняў, гэты кат у манішчы адразаў страціў ваўнічы дух, баючыся за сваё нарабаванае дабро.

Усё змянілася адразу:
Развізаны тон і жарт, настроі,
Вацкі дух, як па заказе,
Панік гавябна галавой.

Рэакцыйныя польскія колы кінулі сваю дзяржаву на волю лёсу і пачалі ўпыхаць, шукаючы ў гэтым паратунку. Савецкі ўрад, бачачы, што «Польшча стала выгядным полем для розных выпадковасцей, якія могуць стварыць пагрозу для СССР» знайшоў патрэбным «даць загад войскам перайсці мяжу і ўзяць пад сваю абарону жыццё і маёмасць насельніцтва Заходняй Украіны і Заходняй Беларусі» (3 прамовы В. М. Молатава па радыё 17 верасня 1939 года).

Адлюстраванню гэтых падзей прысвечаны заключныя раздзелы паэмы. Дзень 17 верасня рыбака Сымона пазбавіў ад пакут, вызваліў з турмы Данілу, Марыне вярнуў мужа і брата, які разам з савецкімі войскамі прышоў вызваляць братоў. З вялікім майстэрствам намалеваны сцэны пераходу Чырвонай Арміяй мяккі, радаснай сустрэчы савецкіх войскаў з петрушоўцамі. Як у найвялікшае свята людзі, у найлепшых убраннях, вышлі на сустрэчу з пасланцамі вялікага Сталіна. З шчырай любоўю яны глядзелі на ўсход, адкуль жыватворныя праменьні рубінавых зорак Крэмыя прабілі цемру няволі і прымусілі і асвятлілі твары працоўных незыканай радасцю.

І людзі ў вёсках, я у свята,
Сустрэць рыхтуюцца братоў...
Наш бацька Сталін, будзь здароў!
Жыві яшчэ гадоў багата.

Збыліся словы паэта, якія ён выказаў у паэме «Сымон Музыка» аб тым, што ніхто не здолеў павярнуць назад пльмь гісторыі, як нельга прымусяць бурныя рэкі павярнуць назад свае воды. Стала явай мара працоўных аб свабодзе і шчасці, барацьба лепшых сяміноў народа за вызваленне яго дала свае плённыя вынікі.

Гісторыя дайшла апошніх радкі прысуда Богутам і пшэборам, якія былі выкінуты з сваіх гнездаў, які непатрэбныя труці.

Народ расправіў свае магутныя плечы,
каб у дружнай сям'і родных братоў ісі да сонечных вышынь, комунізма.

Смысл панураець, клопат з твару,
І радасць свеціцца ў вачах.
Даўно-ж наслі ў сэрцы мару —
Пакіраваць на ўсход свой шлях.
І вось ідзе ён зараз, час той,
На свет па-новому зірнуць
Ды ўсё ў другі бок павярнуць,
Сказаўшы панству: прэч! не заступі!

Прэма «Рыбакова хата»—глыбока патрыстычны твор. Ад першай да апошняй строфы яна прасякнута горадасцю за самы перадавы, самы дэмакратычны ў свеце савецкі дзяржаўны лад. Раздзелы паэмы прысвечаны апісанню жыцця і працы ў савецкай краіне, гучаць гіманам велічынці: спраў яе людзей. Поступ вялікай будоўлі на прасторах Савецкай Беларусі як заклік да вызвалення праз усё дваццаць год даносіўся да Заходняй Беларусі.

Новы твор Якуба Коласа мае выразную адзнаку часу—адну з істотнейшых якасцей нашай літаратуры. Гэтая адзнака выяўляецца перш за ўсё ў актыўных адносінах паэта да рэчаіснасці, у тыповым характары дэўдзей, у шырокім дыяпазоне пры адлюстраванні гістарычных падзей.

Паэма «Рыбакова хата» дае дадатковыя новыя матэрыялы для даследавання майстэрства паэта. Для адлюстравання вялікага прамежку часу патрэбна было звыцці манументальную форму твора. Такой формай для Якуба Коласа з'явілася эпічная паэма з лірычным маналагамі. Апошнія дазволіла паэту зрабіць кампазіцыйную твору больш гнуткай і рухомай, дазволіла поруч з малюнкамі жорсткай класавай барацьбы ў Заходняй Беларусі ў мастацкіх вобразах паказаць неабмежаваныя магчымасці для духоўнага росту чалавекі ў савецкай краіне. Эмацыянальны тон паэмы мяняецца ў залежнасці ад таго, які падзеі апісвае аўтар. Яго маналогі гучаць то ўнісла і ўрачыста, калі яны накіраваны да суайчыннікаў, то спачувальна і прызыўна, калі паэт звяртаецца да замежных братоў, то прасякнута чынавісцю, калі паэт гаворыць пра паланізатараў, пшэбораў, гедзілаў ды чышых. Паэтычны маналогі, прасякнутыя ідэйным пафасам, у той-жа час маюць кампазіцыйную ролю: яны змяцоўваюць паміж сабою эпічныя малючкі паэмы.

Такую-ж падвойную ролю адыгрываюць і пейзажныя малючкі. Намалеваныя з незвычайным паэтычным густам і замалеваны пейзажы розных пор году ў той-жа час служаць кампазіцыйным зв'язкам. Пры дапамозе дынамікі пейзажных малюнкаў перадаецца пльмьнасць часу, што вельмі важна для паэмы, якая ахоплівае такі вялікі перыяд.

Работу скончыў серп у полі,
І лета хліцца на спад,
І плод у сонцавым падоле
За агарожаў спеліць сад.

Іншы раз на пейзажных малюнках грунтоўца абагульненні вялікага сацыяльнага зьмену.

Гарыць, жыве абшар нябесны,
І месяц стаіць свой паром...
Зямля і неба—адзін дом,
Ды ў гэтым доме людзям цесна.

У шчырых лірычных фарбах намалеваны характары і знешнія партрэты станючых герояў паэмы.

Пры абмалеўцы вобразаў эксплуатаатараў паэт шырока карыстаецца сродкам: гратэска і сарказма. Вось знешняе аблічча агента дэфензівы пана Гедзілы.

Сатрапнік—франт. Адзет па модзе—
Манішка, гальштук, кацялок.

Така прыемныя панок—
Стаяць-бы толькі ў агародзе.

Прасякнутыя шчырым лірызмам калыханкі Марыны, якія яна спявае сыну,— адны з лепшых мясцін паэмы.

Як кожны спраўдны мастацкі твор, паэма мае выразную ідэю, якая вынікзе сама сабою з дзеяння і абстацін, адлюстраваных у паэме.

Урачыстасць ідзі ўз'яднання беларускага рода ў адзінай савецкай дзяржаве ў паэме Якуба Коласа з'явіла сваё высокамастацкае ўвасабленне.

На здымку (злева направа): Маша—арт. А. Чараднічэнка, Рыбакоў — засл. арт. БССР А. Шэлег («Крэмлёўскія куранты» ў Беларускай Дзяржаўнай драматычнай тэатры імя Якуба Коласа). Фота Г. Бугаенкі.

АНТОН БЯЛЕВІЧ. СУСЕДЗІ (Урывак з паэмы)

Адзела сонца сосны ў медзь,
Стыла, як самавары,
Вішачы, кіпач — аж пара!
Па іх-бы молатам звінць,
Распекшы ў жары!
Каваль у зайдрасці ледзь-ледзь:
Далі-о такую ў кузню медзь,
Такое пазалоты,
Праменнае ясныты, —
Зрабіў-бы сонца — паглядзець!
Выла-б работа...
— А сонца ёсць. Яму гарэць,
Скажу я для парадку,
Яшчэ не мала, братка.
Мядзальных панах градку
Паправіў ён,
Паліску Ціхон,
З калгаса «Шлях вішнёвы».
— Ты лепш прымі, сусед, ад нас
Такі заказ:
Зрабі нам трактар новы,
Дванаццаціпруговы,
Адразу слаў каб ён загон
Да сонца чорнай глебай;
Каб толькі гул,
Каб толькі звон
Ляцеў да неба!
Каб толькі я, Паліскун Ціхон,
Сядзеў, круціў баранку.
Каб ён араў і сеяў ён,
І там, дзе многім многа дзеён
Араць дзялянку, —
Зрабіў адзін я ўранку.
Бывала я грывеў на танку:
Балота не балота,
Варожая пяхота,
Ці зводзіт там, ці роты, —
У пласт, у ярус, у накат!..
І грункіў молатам Ігнат,
Каваль Ігнат Шаціла:
— Не то што трактар, — шыла
Табе не выкую, сусед:
Агіём сцягоня не сагрэт
Твой дзень вясновае работы.
Ты на машыне ад пяхоты
Адстанеш з сёнішняю хваткай...
Мядзальных панах градку
Паправіў ён,
Паліскун Ціхон:
— Бывай, сусед, суровы.
— Ступай здаровы
У «Шлях вішнёвы».
А ў кузні звонкі тонкі звон,
Каваль кув, а іскры вон,
Жалеза возьме ў рукі ён —
З рук коцяцца падковы.
І што нам вечарам відзеён
Сарпнок маладзкіковы
Праменнае ясныты, —
Яго, як-бы, работы.
Мінула ўжо багата
З тых дзён, як з хаты ў хату
Прайшла пагудка ў нас.

У кузню — шасць кабета:
— Каваль, прыходзіць лета,
Прыходзіць жыва час.
Зрабі мне серп, — за гэта
Цябе, галушчык добры мой,
Я пакахаю ўсёй душой...
Каваль ён серп гарачы,
Даваў яму навар,
Паволі стынуў серп і чох,
І тут каваль убачыў, —
Кабцін так-жа стыне твар,
Блішчыць мана ў яе вачах,
Стрымаць не можа слова...
Ударыў ён суроу—
Кавадла завінела,
Жалеза паябелала.
І бачыць тая пётка, —
Сарпнок вінуў, як плотка,
Вільнуў, падскочыў шустры,
Папалыў ён, пакаціўся,
За хмарку зачпіўся
І ясна засрабрыўся...
Пад ім сядзях каханкі
На лавачцы на ганку,
На лавачцы ля сада,
І ясна ўсё да звання:
Дзе вернасьць, а дзе зрада,
Пастылаць ці каханне...

Нісы жалеза мала
У кузні запалецца, —
Касалач метала
Прынёс Ігнат у цэле.
Прынёс спакой з паходу
У сэрца сваёй жонцы,
І мір прынёс народу,
І ўсёй сваёй старонцы.

Душа з душою зноўку
Жыве ў кавальскім доме.
Ігнат змніў віноўку
На молат, як відома.
Кув ён серп гарачы,
Даваў яму навар,
Паволі стынуў серп і чох,
І тут каваль убачыў, —
Кабцін так-жа стыне твар,
Блішчыць мана ў яе вачах,
Стрымаць не можа слова...
Ударыў ён суроу—
Кавадла завінела,
Жалеза паябелала.
І бачыць тая пётка, —
Сарпнок вінуў, як плотка,
Вільнуў, падскочыў шустры,
Папалыў ён, пакаціўся,
За хмарку зачпіўся
І ясна засрабрыўся...
Пад ім сядзях каханкі
На лавачцы на ганку,
На лавачцы ля сада,
І ясна ўсё да звання:
Дзе вернасьць, а дзе зрада,
Пастылаць ці каханне...

А мо' мастак
Аловак так, —
Сюды-туды, нібы чаўнок,
І выткаў сказ, нібы уток, —
Цаніце, судзі!
Калі-ж так хочуць людзі,
Каб жыў, служыў такі калінок, —
Няхай ён будзе.
Няхай уцехай будзе ён,
Надзею людскою,
Што слаю сваёю
Заслоніць нас ад чорных дзеён,
Каб слухаць працы мірнай звон
І сэрцам і душою.

Воклады кніг, выдадзеныя Дзяржаўным выдавецтвам БССР.

* Гл. часопіс «Полымя» №10, 11, 12—1946 г. і №№ 1, 2, 3, 4—1947 г.

Аб некаторых пытаннях гісторыі беларускай літаратуры

В. БАРЫСЕНКА

У справе выхавання нашай моладзі ў духу савецкага патрыятызма, у спрыне фармавання камуністычнага светапогляду і мараль савецкіх людзей важная роля адводзіцца гісторыка-літаратурнай навуцы і літаратурнай крытыцы.

Беларускія літаратуразнаўцы і крытыкі прырабілі вялікую работу па выкрэсцію буржуазна-нацыяналістычных тэорыі і вульгарна-соцыялагічных скажанняў у галіне гісторыка-літаратурнай навуцы. Яны не мала зрабілі ў справе навуковай распрацоўкі асноўных пытанняў гісторыі беларускай літаратуры. Я маю на ўвазе працы таварышоў А. Кучара, С. Майхровіча, М. Клімковіча, Я. Шарашкоўскага, Ул. Карпана, Ул. Агіяйча, М. Ларчанкі, Л. Фіглюскай і іншых.

За апошнія два гады ў нашых літаратурна-мастацкіх часопісах («Полымя» і «Беларусь») і асобных перыядычных выданнях надрукаван рад артыкулаў, прысвечаных гісторыка-літаратурным пытанням. Гэтыя артыкулы даўша неаднойчы вывады свайго тэарэтычнага ўзруўню і навуковых вартасцяў: Сарод іх, на вылікі жаль, ёсць работы, якім уласцівы сур'ёзны памылкі і скажэнні ў асветленні вяднейшых пытанняў гісторыі беларускай літаратуры і творчасці асобных беларускіх пісьменнікаў.

Памылкі асобных беларускіх літаратуразнаўцаў у асветленні некаторых пытанняў гісторыі беларускай літаратуры вынікаюць з няправільнага разумення ленынска-сталінскага вучэння аб нацыянальным пытанні, ленынска-сталінскага вучэння аб літаратуры. Памылкі і скажэнні ў пытаннях гісторыі беларускай літаратуры з'яўляюцца вынікам несправядлівых да канца ўплыў буржуазна-нацыяналістычнай гісторыка-літаратурнай «канцэпцыі» і схем.

У гісторыка-літаратурных артыкулах асобных нашых літаратуразнаўцаў нацыянальнае пытанне разглядаецца, як самастойнае пытанне «на-за сувязю з агульным пытаннем аб уладзе капіталізма, аб зварожэнні імперыялізму, аб пролетарскай рэвалюцыі» (Сталін).

Адсюль гісторыя Беларусі разглядаецца асобнай літаратуразнаўцамі як гісторыя нацыянальнай барацьбы беларускага народа. Нацыянальная барацьба, такім чынам, прызнаецца як асноўная і рухавіца сіла гісторыі беларускага народа. Ігнаруюцца класавая барацьба як асноўны закон развіцця класовага грамадства. Нацыянальны моманты штучна адрываюцца ад канкрэтных умоў сацыяльна-гістарычных абставін і прызнаюцца вырашальнымі ў гістарычным развіцці дакастрычніцкай беларускай літаратуры, затуюцца класавая барацьба ўнутры беларускага народа. Беларуская літаратура разглядаецца перш за ўсё і галоўным чынам як фактар нацыянальнай барацьбы, як мастацкае выхаванне нацыянальнага ітарэсаў народа.

Нацыяналістычныя памылкі і скажэнні такога характару ўласцівы праграмам па беларускай літаратуры для сярэдняй школы. Гэтыя ж памылкі і нацыяналістычныя скажэнні былі ўласцівы і праекту праграмы па гісторыі беларускай літаратуры для вышэйшых навуковых устаноў Беларускай ССР.

Забяцце марксісцкага вучэння аб класавай барацьбе як асноўным законе развіцця класовага грамадства, затуюванне класавай барацьбы ўнутры беларускага народа ў мінулае прыводзіць асобных літаратуразнаўцаў да адмаўлення сувязнасці і барацьбы рэакцыйных і прагрэсіўных кірункаў у беларускай літаратуры, да сцірэння ўсякага мяжы паміж пісьменнікамі розных ідэйных напрамкаў.

У артыкуле М. Ларчанкі «Янка Купала — вялікі аэстэтык» усе беларускія пісьменнікі XIX века расцываюцца як выдатныя народныя аэстэтыкі.

«XIX стагоддзе, — сцвярджае М. Ларчанка, — у гісторыі беларускай літаратуры мае сваіх выдатных аэстэтыкаў. З часа аэстэтычных мэт распачалі творчасць у беларускай мове Ян Чачот, Ян Баршчэўскі, Дунін-Марцінкевіч, Аляксандр Ельскі, Янка Луцкі, Абухоўніч і іншыя» («Беларусь» № 6 за 1945 г.).

У адным літаратурна рад «выдатных аэстэтыкаў» М. Ларчанка ставіць усіх пісьменнікаў XIX века, г. зн. пісьменнікаў самых розных і нават процілеглых ідэйных і творчых кірункаў.

Такім чынам, пачынаючы ад Скарыны і да Я. Купалы ўстаўляюцца адзінай дэмакратычнай лінія развіцця беларускай літаратуры, як літаратуры народна-аэстэтычнай.

У артыкуле Юл. Пшыркова «Янка Купала — рэдактар «Нашай Нівы» («Беларусь» № 5—6 за 1946 г.) беларуская літаратура «нашаніўскага перыяду» разглядаецца як літаратура «народная», адзіная паводле сваёй ідэйнай накіраванасці і характару.

«Пісьменнікі, — гаворыць Юл. Пшыркоў, — што групаваліся вакол газеты, імкнуліся стварыць народную літаратуру, такую літаратуру, якая-б выказала думкі і пачуцці народа, яго мары, веру і ўпэўненасць у лепшае будучае».

Юл. Пшыркоў не забывае працэса размежавання сярод нашаніўскіх пісьменнікаў, не бачыць праяўленняй класавай барацьбы ў нашаніўскай літаратуры.

У нашаніўскі перыяд вакол Я. Купалы і Я. Коласа, які барацьбітоў за рэалістычную рэвалюцыйна-дэмакратычную літаратуру, сапраўды групаваліся лепшыя прадстаўнікі дакастрычніцкай беларускай літаратурнай інтэлігенцыі, «якія імкнуліся стварыць такую літаратуру, якая-б выказвала думкі і пачуцці народа». Але сярод «нашаніўцаў» былі і такія пісьменнікі і публіцысты буржуазна-нацыяналістычнага кірунку як Власт, А. Навіна, Ад. Гарун, Зявэлю і іншыя. Пасля перамогі Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі Я. Купала і Я. Колас заканамерна становіцца на пазіцыі савецкай літаратуры, назаўсёды звязваюць свой лёс з лёсам сацыялізма, а такія былі «нашаніўцы» як Власт і А. Гарун, А. Навіна таксама заканамерна апынуліся ў лагера буржуазнага нацыяналізма.

У нашых гісторыка-літаратурных артыкулах атрымалі вялікае распаўсюджанне і моцна ўкараціліся адныпартыйны стандартны літаратурны характарыстыкі, якія амаль без змен праставоўваюцца да пісьменнікаў самых розных эпох, ідэйных і творчых кірункаў. Амаль кожнаму пісьменніку мінулага даюцца адны і тыя ж азначэнні: пісьменнік-дэмакрат, народны паэт, гарачы патрыёт, вялікі гуманіст, вялікі аэстэты і г. д. Нівельроўка пісьменнікаў, іх творчасці і індывідуальнасці вынікае з антыленынскага абстрактна-схалістычнага разумення дэмакратызма, патрыятызма, гуманізма і г. д.

Нам бяскасна дорога ўсё каштоўнае ў літаратурнай спадчыне мінулага беларускага народа. Марксісцка-ленынска тэорыя ўзбройвае нас правільным разуменнем таго, як кры-

тычна авалоць літаратурнай спадчынай маладага. «Гісторыю, — вучыць нас таварыш Сталін, — нельга ні паліпаць, ні пагаршаць».

Толькі з пазіцыі марксісма-ленынізма магчыма правільна зразумець жыццё і дзейнасць выдатных людзей мінулага.

У гісторыка-літаратурных артыкулах некаторых літаратуразнаўцаў і крытыкаў пры аэстэтычным і дэмакратычным буйных беларускіх пісьменнікаў мінулага скрозь і ўсюды затуюваюцца, а часам і проста выслушваюцца слабыя бакі іх светапогляду і творчасці, застаюцца без крытыкі іх памылкі і недахопы.

У артыкуле М. Клімковіча «Вінцук Дунін-Марцінкевіч» («Полымя» № 2—3 за 1945 г.) даецца аднабокае і таму няправільнае асветленне творчасці аднаго з буйнейшых беларускіх пісьменнікаў першай паловы XIX века Дуніна-Марцінкевіча.

М. Клімковіч пераканальна паказвае моцныя бакі і вяртасці творчасці Марцінкевіча, які шмат зрабіў для айчынай літаратуры. Але даследчык затуювае рэакцыйныя бакі светапогляду і творчасці пісьменніка.

Дунін-Марцінкевіч, як вядома, паводле сваіх грамадска-палітычных поглядаў, якіх так поўна знайшлі сваё выхаванне ў яго творчасці, належыць да ліку пісьменнікаў ліберальнага напрамку. Лібералізм пісьменніка выхаванца ў ідэалізаваным паказе патрыярхальных адносін, у сантыментальнай прапагандзе класовага міру паміж панам і селянінам, у сцвярджэнні маральнага самаудасканалення і аэсты, як асноўных сродкаў вырашэння класавых супярэчнасцяў паміж класам памешчыкаў і сялян і г. д.

М. Клімковіч характарызуе Дуніна-Марцінкевіча як выразніка імкненняў прыгнечанага сялянства.

«Ідэя-ж у Дуніна-Марцінкевіча, — гаворыць М. Клімковіч, — была адна: сіла мастацкага слова садзейнічае перабудове існуючага ладу ў карысць селяніна» (падкрэслена мною — В. Б.)

Характарыстыка, праўда, з вядомым агаворкам, Марцінкевіча як выразніка ітарэсаў беларускага сялянства, аўтар артыкула ўстаўляе прамую ідэйную сувязь творчасці Марцінкевіча з публіцыстыкай і рэвалюцыйнай дзейнасцю К. Каліноўскага.

Аб'ядноўваюць у адзін ідэйны лагер «Мірага» Марцінкевіча і К. Каліноўскага ёсць нішто іншае як змешчаны рэвалюцыйны дэмакратызм з лібералізмам.

М. Ларчанка ў артыкуле «Першы вялікі нацыянальны паэт» («Беларусь» № 1 за 1945 г.) прыняе вялікіх паэзіяў Багушэвіча, імкнучыся прадставіць у ідэалізаваным выглядзе слабыя бакі і асобныя недахопы творчасці пісьменніка і выдзяць іх за выдучы пачатак у яго літаратурнай спадчыне.

Паэтызацыя феадальнага мінулага ў творчасці Багушэвіча, як і народніцкі ілюзіі пісьменніка аб месіянскай ролі інтэлігенцыі, расцываюцца ў артыкуле М. Ларчанкі, які выяўленне сапраўднай народнасці і «нацыянальна-патрыятычнай свядомасці беларускага народа».

На творчасці лепшых прадстаўнікоў нашай літаратуры выхоўваюцца савецкія людзі. І трэба, нарэшце, — зразумець, што затуюванне або ўхваленне памылак і слабасцей у творчасці асобных дзеяцоў мі-

нулага нічога агульнага з ленынскай падыходам да літаратурнай спадчыны не мае і робіць шкоду выхаванню савецкіх людзей у духу савецкага патрыятызма.

У работах нашых літаратуразнаўцаў прывільна падкрэслваюцца грамадзянска-патрыятычныя і вызваленчыя ідэі ў творчасці лепшых прадстаўнікоў беларускай літаратуры. Гарачая любоў да радзімы нахлынула вялікіх пісьменнікаў мінулага. Вываленча-патрыятычны матывы зусім слухна адзначаюцца ў дзейнасці і творчасці Ф. Багушэвіча, Я. Купалы, Я. Коласа, М. Багдановіча і многіх іншых беларускіх пісьменнікаў. Але асобнымі даследчыкамі літаратуры часам ігнаруюцца канкрэты сацыяльна-гістарычны змест і своеасаблівае выяўленне ідэй патрыятызма ў творчасці беларускіх пісьменнікаў на розных этапах грамадскага развіцця Беларусі.

Антыгістарычны падыход да ідэй патрыятызма прыводзіць да поўнага і механічнага атэсаміравання патрыятызма Скарыны і Купалы, Марцінкевіча і Багушэвіча і г. д.

Савецкі патрыятызм — патрыятызм новага вышэйшага тыпа. У ім гарманічна спалучаюцца ўсё самае лепшае і перадавое ў нацыянальных традыцыях кожнага народа з агульным жыццёвым ітарэсамі ўсіх працоўных Савецкага Саюза.

Невыразнае разуменне таго, што савецкі патрыятызм з'яўляецца патрыятызмам новага вышэйшага тыпа, выхаванца ў асобных літаратуразнаўцаў і сцірае яснасць розніцы паміж патрыятызмам Я. Купалы, Я. Коласа, Бадулі і інш. дакастрычніцкага часу і іх патрыятызмам як савецкіх пісьменнікаў.

Артыкул А. Кучара «Новая зямля» Якуба Коласа» («Полымя» № 12 за 1945 г.) няправільна ацэньвае адзін з выдатнейшых твораў беларускай літаратуры.

У пазме «Новая зямля» шырока паказана жыццё беларускага сялянства канца XIX і пачатку XX века. Пісьменнікам яра выхаванца рэвалюцыйнага імкнення працоўнага сялянства «да зямлі і волю».

У «Новай зямлі» Колас развенчвае дробла-буржуазны ілюзіі аб магчымасці ва ўмовах царызма мірным шляхам «набыць зямлю, прыдбыць свой кут, каб з панскіх выплатаў пусціць».

Асноўную ідэю «Новай зямлі» А. Кучар бачыць у «паэтызацыі побыта», «у выдзяленні працы як вышэйшай паэзіі».

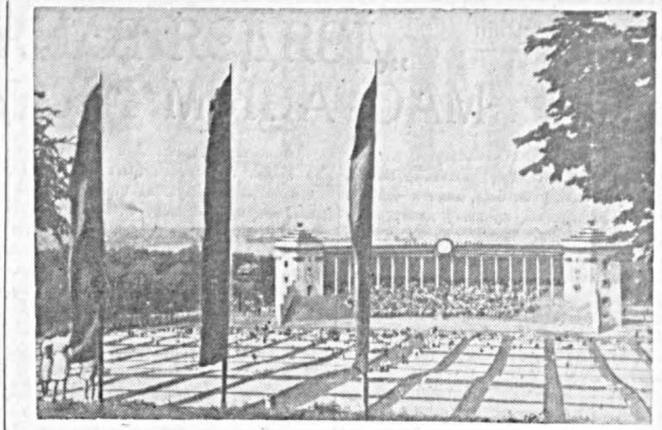
«Ад паэтызацыі побыта, — гаворыць А. Кучар, — Якуб Колас натуральна прыходзіць да выяўлення асноўнага сэнсу свайго выдатнага твора, да вызначэння працы, як вышэйшай паэзіі».

Вось гэтак вызначэнне працы, як святое справы, і вызначэнне асноўнага сэнсу твора.

У інтэрпрэтацыі А. Кучара прыватны матывы твора паўстаюць як асноўная ідэя пазмы.

Наша партыя набраўе адкрытыя і літаратуразнаўцаў умяшчэння большавіцкай ваяніцкасці і прыныповасці, непрычымай крытыкі і выкрэсцію ідэалістычных скажанняў у галіне крытыкі і літаратуразнаўства. Правае рэзідыву буржуазна-нацыяналістычных канцэпцый у галіне гісторыі беларускай літаратуры і літаратурнай крытыкі, скажэнні марксісцка-ленынскай метадалогіі ў галіне літаратуразнаўства да сучаснага моманту не атрымалі яшчэ адпаведнага выкрэсцію на старонках нашых літаратурна-мастацкіх часопісаў.

Перад нашай літаратурнай крытыкай стаяць адказныя задачы. Крытыка іх з'яўляе выхаванца толькі пры той умове, калі яна будзе па-сапраўднаму ўзброена марксісцка-ленынскай тэорыяй і ўся яе работа будзе прасякнута духам большавіцкай партыінасці.

На здымку: плошча Спэваў у Таліне.

СВЯТА СПЕВАЎ

На плошчы Спэваў у Таліне нядаўна адбылося традыцыйнае Свята Спэваў, удзел у якім прынялі дзесяткі тысяч выканаўцаў і амаль сотні тысяч гледачоў.

Сярод хораў, што прымалі ўдзел у свяце, шмат якіх маюць сваю «гатуку гісторыі», як, напрыклад, старэйшы хор з Варму, заснаваны ў 1819 годзе, удзельнік усіх Святаў Спэваў, пачынаючы з 1869 года. Нямаю хоруў удзельнічалі ў Свяце ўпершыню, як маладзёжны хор з Сарэма.

Пачатак свята абвясцілі 16 фанфарыстаў, якія тройчы выканалі святочны туш.

З прынятай прамовай выступіў старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета ЭССР тав. Пяль (ён-жа старшыня галоўнай камісіі па правядзенню XII рэспубліканскага Свята Спэваў).

Пад гучныя апладысменты з'явіліся чаровныя сцягі, і 26-тысячны зводны хор у суправаджэнні духавога аркестра выканаў Гімн Савецкага Саюза.

Затым выступіў сакратар ЦК КП(б) Эстоніі тав. Каратам.

Адзін з дырыжораў зачытаў тэкст прывітальнай тэлеграмы правяду народнаў таварышу Сталіну ад 26 тысяч спэвакоў і танцоўраў і 170 тысяч слухачоў — удзельнікаў XII усенароднага Свята Спэваў Савецкай Эстоніі.

Пасля выканання эстонскага нацыянальнага гімна песняў В. Мураўлі «Нас воля Сталіна выла» пачаўся канцэрт. Усяго было выканана каля 50 песень.

У выкананні змешага хора добра гучалі песні: «Аду толькі тую песню хацелася-б спяваць» кампазітара Р. Пятса і песня кампазітара Г. Эрнесакса «Мая айчына — мая любоў».

Пасля перапынку перад аўдыторыяй з'явілася маладая пакаленне спэвакоў: 7.000 школьнікаў! Кіраваў гэтым хорам кампазітар Р. Пятс, вядомы ў Эстоніі сваімі зборнікамі песень для дзяцей школьнага ўзросту. З асаблівым поспехам выконвалася песня М. Сара «Гульня сініцы».

Наступныя па праграме — зводны мужчынскі хор пад кіраваннем лаўрэата Сталінскай прэміі Г. Эрнесакса. Гэта параўнаўча з палярдымі «невялікі» калектыў — усяго каля 1000 удзельнікаў.

Хор па-майстэрску выканаў некалькі песень, з якіх асаблівы поспех прыпаў на песню «Маладзёба» кампазітара А. Карында.

Пасля мужчынскага хора на эстрадзе размясціліся аб'яднаныя духавы аркестр, у якім больш за 100 музыкантаў. За дырыжорскім пультам Л. Вігль. Трэба сказаць, што дырыжыраваў на Свяце Спэваў — вя-

лікі гонар: за гэтым пультам — самыя лепшыя дырыжоры рэспублікі. Яны заваявалі гэтак права доўгай і плённай мастацкай работы. Гэта ўсеагульная народная любімыя.

Аркестр змяніўся жаночым зводным хорам у колькасці каля 7.000 чалавек.

Авацыямі было ўвечана выкананне песні кампазітара Н. Хярма «Не мігу не спаваць». Дырыжыруе хорам кампазітар А. Карында, ён-жа і аўтар лірычнай пэлі «Вясна Айчыны», у якой ухвалюцца перша савецкага вясна пасля разгрому ермца-фашысцкіх вандалаў. Песня ўспрыяма за выдкім поспехам. Але асабліва хочацца адзначыць адуўную песню кампазітара А. Ведро «Гульня птушкі ледра».

Канцэрт скончыўся паўторным выступленнем змешанага хора. У заключнай частцы праграмы асабліва добра пругучалі песні: «Вясельная» — музыка Пятса і «Песня моладзі» — музыка Веціка.

На другі дзень свята змешаны хор выканаў вельмі знаёмую мелодыю — гэта ўкраінская песня «Гандзя» ў эстонскай інтэрпрэтацыі, якая адзначаецца значна замаруджаным тэмпам.

Мужчынскі хор спяваў яшчэ лепш, чым у першы дзень — ён паспяхова спарборіў з жаночым калектывам. Асаблівым поспехам карысталася песня кампазітара Пятса «Да вогнішча ідзе Ян у Іванаву ноч». У праграмах канцэртаў апрача традыцыйных песень, значна месца займалі творы эстонскіх кампазітараў на сучасную савецкую тэматыку. З гэтых песень у заключным канцэрте свята мы чулі: «Нашы дні» — музыка Аўтар, «Перамога — пішгодкі» — Э. Капа, «Прывітанне працы» — Р. Пятса. Тройчы выкананай з'явай маладзёжнай песняй кампазітара Г. Веціка скончылася канцэртная праграма гэтага беспладнага паводле свайго размаху, агульнага мастацкага ўзруўню і арганізаванасці свята.

Старшыня галоўнай камісіі па правядзенню свята Э. Пяль зачынаў XII Свята Спэваў, якое зрабілася святам не толькі эстонскага народа, але і ўсіх прысутных на ім гасцей з братніх савецкіх рэспублік. Тав. Пяль зачытаў паставоу Савета Міністраў Эстонскай ССР і ЦК КП(б) Эстоніі аб стварэнні галоўнай камісіі па падрыхтоўцы XIII рэспубліканскага Свята Спэваў Эстонскай ССР у 1950 годзе і запрасіў гасцей на гэтак свята.

Ул. ШАХАВЕЦ.

БЕЗ РАЗЛІКУ НА ЧЫТАЧА

Вышлі з друку пяць кніжак беларускіх пісьменнікаў з «Школьнай бібліятэкі». Гэта — тры кніжкі «Апавяданняў» — З. Бядулі, К. Чорнага і М. Лынькова, «Вершы» А. Куляшова і «Вершы і пазмы» П. Броўкі.

У пачатку кожнага з гэтых зборнікаў змешчана прадмова. Да кніжкі З. Бядулі і К. Чорнага яны напісаны Аляксей Аляксандравіч, да зборніка М. Лынькова — М. Клімковіч, да зборнікаў А. Куляшова і П. Броўкі — І. Жыдовіч.

Сам выбар твораў для кніжак з'яўляецца спрэчным. Так, напрыклад, М. Лыньковіч прадставіў толькі апавяданні, пісьменніку ў час Айчынай вайны, і ніводнага з яго даваенных апавяданняў у кніжку не ўключана; у кніжцы «Апавяданняў» К. Чорнага паддзены «Матчына благаслаўленне» і «Паганяны косяц» — не найбольш характэрныя і не маейшыя ў мастацкіх адносінх апавяданні пісьменніка пра Айчыну вайну. Але прадмовы напісаны нават без уліку і таго матэрыяла, які падобраны для той або іншай кніжкі. Гэта дачыцца ўсіх без выключэння «радмоў»: у З. Бядулі разглядаюцца апавяданні «Тугі», «Вялікодныя яйкі», «Бондар» і іншыя, якія не ўключаны ў зборнік. Аўтар прадмовы адводзіць некалькі старонак для разгляду вершаў З. Бядулі, а пра апавяданні «У шалашы», «Дзе канец свету?», «Мадзведзь», «Лічар», якія ёсць у зборніку, не сказана ні слова; у М. Лынькова разглядаюцца апавяданні «Гой», «Нід Бугам», «Андрэі Лягу» і іншыя, якіх няма ў зборніку, а пра змешчаныя ў кніжцы — «Недзячыныя песні», «Кавалек хлеба», «Насустрач жыццю» — нават і не ўпамінаецца. Яшчэ ў большай меры гэта адносіцца да прадмоў, напісаных І. Жыдовічам. Калі і нельга, скажам, характары-

ішч» (І. Жыдовіч «Пятрусь Броўка») ні настаўнікам, ні вучням нічога не дае.

Выключэннем у гэтых адносінх з'яўляецца артыкул М. Клімковіча пра М. Лынькова. Аўтар проста і цікава, які і патрэбна пісаць для школьнікаў, падае біяграфічныя звесткі пра пісьменніка, асабліва падрабязна спыняючыся на яго дзіцячых і юнацкіх гадах. Гэтак, у некаговай ступені белетрызаваная біяграфія дзякава і ў другіх адносінх. Апавячаны жыццёвым шляхам пісьменніка, М. Клімковіч дае зразумець чытачу, чаму імяна такім, а не інакшым сфармаваўся творчы вопік пісьменніка, указвае на тыя вытокі, якія паслужылі яму ў далейшым матэрыялам для напісання твораў.

Адзак вельмі мала ўвагі ў артыкуле аддзела разгляду твораў, пераказваюцца толькі кароткі змест некаторых з іх, што з'яўляецца характэрным недахопам і для іншых прадмоў. Гэтыя недахопы знікаюць вяртаць добрага ўвогуле артыкула. Біяграфічныя ж звесткі, што паданоца ў прадмове І. Жыдовіча, уяўляюць сабой нудны канцлярскі пералік: у такім-та годзе нарадзіўся, у такім-та годзе скончыў школу, у такім-та годзе пачаў літаратурную творчасць, а А. Аляксандравіч у артыкуле пра К. Чорнага абмяжоўваецца ў выдчы біяграфіі толькі некалькімі радкамі з аднаго ліста самаго пісьменніка.

Спраба паказаць змятчыныя крыніцы пісьменніка ёсць і ў прадмове А. Аляксандравіча да «Апавяданняў» З. Бядулі. Так, яна расказвае аб тым, як праца будучага пісьменніка на лесараспрацоўках, апавяданні дэсурабу і плытніцкі, іх песні паслужылі для З. Бядулі матэрыялам для напісання твораў, расказвае аб тым, як многа далі для аўтара «Салаў» размовы з сагодовам беларускім казачкікам Міронам Сабалеўчам, жывым сведкам часоў паншчыны. У гэтым артыкуле адзначаецца, як шчыльна сувязь пісьменніка з народам, а яго жыццём робіць плён-

ны ўплыў на творчасць. Але ў артыкуле ёсць і блытаніна, якая разам з недахопамі, што адзначаюцца раней, зніжае яго вартасць. Характарыстычны першы надрукаваны верш З. Бядулі «Начлешнікі ояко» А. Аляксандравіч гаворыць, што ўжо тады паэт разумеў ролю песні, бачыў яе прычымне ў тым, што «яна распаліць пажар, які прынясе вызваленне народу, адзельныя мары народныя аб волі і шчасці».

Асобна і больш падрабязна спыняючыся на прадмове І. Жыдовіча. Першае, што можна пра іх сказаць, гэта тое, што ў іх багата няправільных сцвярджанняў і памылак. Так, напрыклад, І. Жыдовіч сцвярджае, што імяска-фашысцкае захопнікі «знішчылі нашу народную гаспадару, культуру, гістарычныя помнікі і каштоўнасці». Аўтар артыкула павінен быць вядомы, што культура народа, які і сам народ нельга знішчыць.

Вось яшчэ некалькі ўзораў блытанін, няправільных і проста бязглуздых сцвярджанняў: «Броўка... праікае ў недасяжных глыбіні сацыяльных з'яў чалавечай душы і прыроды», «Смерць Лынькова... выклікае агіду (?) да ворага», «Непарушыма здзістае і чубная злітнасць паэта і яго герояў з маці-прыродай, з родным краем стварае ў чытача веру ў няўлічальную перамогу савецкіх людзей над ворагам». Нельга выдзяць паніцы: маці-прырода і родны край, ставіць іх праз коску, нельга растлумачыць нейкай адцягненай, па-за часам і прастойрай, злітнасцю нашага чалавека з прыродай, стварэнне веры ў перамогу. Або яшчэ: «Паэту не ўдалося — раскрасіць усёбакоа духоўны свет гэтай жанчыны (размова ідзе пра Лявэту з пазмы «Сяг брыгады» — Ул. Ш.), паказаць прычымны, які прымуслі (?) яе стаць на шлях зрадыцтва».

Разгляд твораў, які дае І. Жыдовіч, шаблонны, пабудаваны па стандарту. Спачатку ён дае пераказ зместа твора, прычым вельмі часта скамецаны і блытаніны, накітаваць: «... паэт скарыстоўвае найб

Праф. С. Дурылін

„ДЗЯДЗЯ ВАНЯ“ Ў МАСКОЎСКИМ МАСТАЦКІМ АКАДЭМІЧНЫМ ТЭАТРЫ

У 1898 годзе М. Горкі пісаў А. Чэхава: «Гэтамі дымі глядзеў «Дзядзю Ваню, глядзеў і плакаў як баба, хача я чалавек даўка не нервовы, прыйшоў дамоў аглушаны, пакаменены вашай п'есай... Для мяне — гэта страшная рэч... Я задрожу ад захвалення перад вашым талентам і ад страху за людзей, за нашча бескаляровае жаораче жыццё. Як вы модна ударылі тут па сэрцу і як трапілі! Уражанне, якое атрымаў М. Горкі ад «Дзядзі Вані», было нагэтулькі моцнае і глыбокае, што праз месяц пасля ён зноў пісаў Чэхава: «Слухаючы вашу п'есу, думаю я аб жыцці, прынесеным у ахвяру ідалу, аб утаржэнні прыгажосці ў жабрачае жыццё людзей і аб шмат чым іншым, карынным і важным. Іншыя драмы не адлігваюць чалавека ад рэальнасці да філасофскіх абгульнянняў — вышы робіць гэта». Уражанне Горкі ад п'есы Чэхава было такім устойлівым, гэтак шмат атрымліваў ён ад яе матэрыяла для сумных і гнейных «абгульнянняў» аб рускай дарэволюцыйнай рэчаіснасці з яе разуменнем і матэрыяльным жабрацтвам, што тры гады пасля аўтар «Песні аб буравесніку» зноў пісаў Чэхава: «Трапіў у тэатр да трыццаці акта «Дзядзю Ваня». Зноў «Дзядзю Ваня». Зноў, і яшчэ і зноў пайду глядзець гэтую п'есу... Змест у яе велізарны, сімвалічны і паводле формы яна рэч зусім арыгінальная, беспадобная рэч». Пасля спектакля Мастацкага тэатра Горкі пісаў Чэхава: «Не, яны — іграючы невядучыя! Усе чужою і тонка ведалі, што яны робяць»».

Быць можа лепшай і найбольш справядлівай ацэнкай новай пастаноўкі «Дзядзі Вані» ў тым жа тэатры, але здзейсненай амаль праз палову стагоддзя пасля першай (1899), з'явіцца сцверджанне таго, што і пастаноўшчы спектакля (пастаноўка нар. арт. РСФСР Н. Кедрова, рэжысёры — засл. арт. РСФСР Н. Літоўцава і нар. арт. РСФСР І. Судакоў, мастак — заслужаны дзеяч мастацтва В. Дамітраў) і яго выканаўцы раскрылі чужую п'есу Чэхава з тым разуменнем яе глыбокага ідэйнага сэнсу, з тым жывым адуваннем яе абгульняючай суровай прэды, з той унутранай урушальнасцю, з якой Горкі глядзеў, успрымаў, перажываў гэтую чэхаўскую п'есу аб «жабрачым жыцці» людзей, якія багаты прыгажосцю (Ялена Андрэўна), сэрцам (Соня), высокароднасцю душы (дзядзя Ваня), талентам натуры (Астраў).

Чэхаў сціпла назваў сваю п'есу «Сцэнамі з высковага жыцця», Горкі назваў яе больш дакладна — «страшная рэч»: для яго гэта была трагедыя аб гібелі, здольных рускіх людзей, багатых сэрцам і розумам, якія прыносяць сябе ў ахвяру ідалу. «Сцэны з высковага жыцця» ператварыліся для Горкага, у іх абгульняючай моцы і яркасці, у страшэнныя сцэны з трагедыі, якую перажываў тады ўвесь рускі народ: бацьчы страту сваіх сід, пакутваць без выйсця для думкі і волі, сумна аддаючы сваю працу ва ўладу серабраком.

Мастацкі тэатр у сваёй новай пастаноўцы чэхаўскай п'есы захоўвае сімпілінасць «Сцэн з высковага жыцця». Ні ў афармленні спектакля, ні ў яго рэжысёрскім плане, ні ў нескладаных скупых мізансцэнах няма намёку на наўмысную «трагедыянасць»: усё па-чэхаўску проста, лаканічна і глыбока праўдзіва: гэта Расія 90-х гадоў, гэта — дваранская сядзіба сярэзній паласы, гэта — чэхаўскія людзі,

* М. Горкі і А. Чэхаў. Перапіска, артыкулы і выказванні. Рэд. С. Валухата. Выд. Акадэміі навук СССР. М.-Л. 1937 г., стар. 10—11, 49—50.
** Там жа, стар. 50.

якіх было тады шмат. Але гэта тая самая людзі, тая самая трагедыя жыцця, над якой «задрожу... ад страху за людзей», ізд яко «плакаў як баба» такі неспыялы чалавек, як Горкі. Гэта — той мужны рэалізм савецкага Мастацкага тэатра, які выкуты ў вялікую эпоху Кастрычніцкай рэвалюцыі і Айчынай вайны, той новы рэалізм, які смела і проста глядзіць у твар жыцця, але можа глядзець больш ільна, бачыць больш зорка і далей у прастору жыцця і гісторыі.

Смутак і горач быцця чэхаўскіх людзей, якія марнеюць у ганейным коле жыццёвай безвыходнасці, пастаноўшчы спектакля і выканаўцы ролю перадаюць чужою, а дасканалей шырацою і праўдзінасцю. Але пастаноўшчы і выканаўцы перадаюць і першае, большае і складанейшае: яны пераказваюць паказваюць, што гэтая гэта — не ўбства душы, не скупасць пацуды і думкі, а, наадварот, — тут і незадаволенасць гэтых людзей — гэта вынік бігання іх натуры, вынік глыбокага і зусім законнага незадавальнення тым будзёным ладом жыцця, у якім даводзіцца ім жыць. За туюж дзядзю Ваню, за ўяўнага «гульняйства» Ялены Андрэўны, за слязіны Соні, за безвыходнасцю парыванні Астрава адуваецца жывое багацце іх асобы, адуваецца і іх смеласць творчай думкі (Астраў), моцны характар, які томіцца ад бяздзейнасці (дзядзя Ваня), глыбіня сэрца, здыяльна па подвагі (Соня), яркі прыгожы тэмперамент мастака (Ялена Андрэўна). Усе гэта ў п'есе прынесена ў ахвяру ідалу — тупому эгістэ Серабракову, але ўсе гэта, пры іншых жыццёвых умовах, магло-бы прынесці чужою творчыя падарункі мастацтву, навуцы, грамадзкасці, радзіме, а, магчыма, і ўсяму чалавецтву. На падмогтах адбываюцца «сцэны» з даю мінулага «высковага жыцця», сцэны бессэнсоўнай прэды, разбуранага шчасця, забудзенага жыцця, а глядач трагедыі спачувае гору і тузе гэтых добрых людзей з выздзісенным правам на шчасце, выносіць бэдзрэ, свеглае уражанне: які душэўна багаты рускі чалавек! Які сумленны ён сэрцам, які моцны ён воляй! Якое прыгожае жыццё можа пабудавач ён на чужой роднай зямлі!

Чэхаўскія людзі не толькі сумуюць — яны ясуец варты і высокародна сваю жыццёвую працу, яны тоюч у душы мару аб лепшым жыцці, які Соня, яны «эратраюць гэтую мару ў справу, якой аддаюць усё сілы, як Астраў. Чужою майстра чэхаўскага тэатра М. Кедрова помніў завет свайго настаўніка Станіслаўскага: «Сцэнічная перадача чэхаўскай мовы павінна быць рэльефнай, лейтматыў п'есы павінен гукаць усе час... Нярэдка ў гэтых гадоўны матыў п'есы зашушоваецца, а надзеяннасць занадта ярка выступае на першы план». Гэтай памылкі, звычайнай пры пастаноўцы п'ес Чэхава, пазбег пастаноўшчы спектакля «Дзядзя Ваня» ў Мастацкім тэатры. Амаль усе дзейныя асобы сагрэты сваёй «марай» аб высокародным быцці, вяртым чалавека. І калі Соня верыць, што «жыццё зробіцца ціхім, вяселлем, салодкім, як ласка», калі Астраў клпатліва думае аб тых, «якія будучы жыць праз сто — дзвеце год пасля нас», дык і ціхі Вафля задавальняе сваю мару аб праўдзе высока-чалавечай свядомасцю споўненага абавязку: «Шчасця яна пазбавіся, але ў мяне засталася гордасць».

У Ялене Андрэўне, — «прыгажосць» якой, паводле выразу Горкага, «гвалтам улезла» ў цёмную глухую слябіцу, — нар. арт. РСФСР А. Тарасова паказвае добрыт чалавек за унутранай этычнай устойлівасцю: выходзячы за професара, яна памылялася ў сваім пацуды, яна гэта ведае і не хоча памыліцца яшчэ раз. Яна магла-б кахаць толькі вялікім, моцным каханнем. Аднак, няма таго чалавек, які абудзіў-бы яе да жыцця такім каханнем, а пад «каханнем» разумець хвілінны пацуды, уяўны і выпадковы захваленні — яна не хоча. Яна занадта чыстая для гэтага. Чужою, глыбока задумана і памайстэрску створаны вобраз!

Астрава іграе нар. арт. РСФСР Б. Ліванаў. Гэта артыст яркага тэмперамента, моцных імклівых пацуды, вялікага захвалення і ўладарнай прывабнасці. Усе гэта Ліванаў укладае ў Астрава, які і сам багаты прыгажосцю пацуды і яркасцю тэмперамента. Але Астраў прызначае сваю сябру — разумнай бабульцы Марыне: «Я заробіў дэвізам, вынік. Здурыць — дык я яшчэ не здурнеў. Бог мілацівы, магі на сваім месцы, але пацуды неж прытуліліся...»

* К. С. Станіслаўскі. «Маё жыццё ў мастацтве». Выд. Акадэміі. М. 1931 г., стар. 475, глава «Вішнёвы сад».

Высокі душэўны лад чэхаўскіх людзей, высокародны мары і вера, якая сагравае іх сэрцы нават у гадзіны цяжкага гора, іх вера ў лепшае жыццё на зямлі, упэўненасць у тым, што «чалавек будзе шчаслівым», — гучаць несупынна на працягу ўсяго спектакля, як яго галоўны матыў, які вызначае ўсё яго ўнутранае і знешняе гучанне.

З цёплай сардэчнасцю, але без сантыментальнай расчуленасці, паказаны ў спектаклі вобразы простых рускіх людзей, двух працаўнікоў, звязаных моцнай дружбаю — Марыны, бабулькі-няні з былых прыгонных (народная артыста РСФСР Н. Сакалоўская) і працавітага прыжывала Вафлі (заслужаны артыст РСФСР М. Яншыні).

У дзень спектакля «Дзядзя Ваня» Мастацкі тэатр адначасу выключыў юбілей — 80-годдзе артысткі Н. Сакалоўскай, якія больш палова стагоддзя аддала сцэне. Яе старэйшая Марына нагэтулькі сардэчна і разумна, нагэтулькі праўдзіва, простая, што лёгка разумееш дружбу з ёю доктара Астрава. У Цялегіна, створанага Яншыным, шмат ціхай вяселіцы і якякага гумару: выстае сумленне ў гэтага няўдалага чалавек, які знайшоў радасць жыцця ў непрыкметнай працы і ў заўсёдашняй ласцы да людзей.

Глядзячы на простых, «маленькіх людзей» з вялікім сэрцам, разумееш, што толькі сярод іх магла вырасці і ўзмужыць душой Соня.

Гэтую цяжкую і адказную ролю тэатр даручыў студэнтцы школы-студыі пры Мастацкім тэатры — Хромавай. Малалета выканаўца ў ролю ўклала нямаля той сардэчнасці да іншых, той этычнай строгасці да сябе, якая ўласціва чэхаўскай Соні. У праўду, у шчырасць сардэчных рухаў гэтай непрыгожай дзівічынцы з прыкметным вачыма глыбока вершы. Але малалод артыстцы трэба яшчэ нямаля працаваць, каб ролю ператварылася ў мастацкі вобраз, які-б увасобіў усю глыбіню гэтага жаночага характару.

У Ялене Андрэўне, — «прыгажосць» якой, паводле выразу Горкага, «гвалтам улезла» ў цёмную глухую слябіцу, — нар. арт. РСФСР А. Тарасова паказвае добрыт чалавек за унутранай этычнай устойлівасцю: выходзячы за професара, яна памылялася ў сваім пацуды, яна гэта ведае і не хоча памыліцца яшчэ раз. Яна магла-б кахаць толькі вялікім, моцным каханнем. Аднак, няма таго чалавек, які абудзіў-бы яе да жыцця такім каханнем, а пад «каханнем» разумець хвілінны пацуды, уяўны і выпадковы захваленні — яна не хоча. Яна занадта чыстая для гэтага. Чужою, глыбока задумана і памайстэрску створаны вобраз!

Астрава іграе нар. арт. РСФСР Б. Ліванаў. Гэта артыст яркага тэмперамента, моцных імклівых пацуды, вялікага захвалення і ўладарнай прывабнасці. Усе гэта Ліванаў укладае ў Астрава, які і сам багаты прыгажосцю пацуды і яркасцю тэмперамента. Але Астраў прызначае сваю сябру — разумнай бабульцы Марыне: «Я заробіў дэвізам, вынік. Здурыць — дык я яшчэ не здурнеў. Бог мілацівы, магі на сваім месцы, але пацуды неж прытуліліся...»

У Ліванава атрымоўваецца наадварот: «пацуды» ў яго Астрава не толькі не «прытуліліся», — яны бурляць, кіпяць, бунтуюць нястрымна, а вось тое, што Астраў называе «магі», думкі, лютэцыі, імкненні Астрава — яны гучаць у Ліванава прыглушана, выказаны халаднай, бяней, чым рух яго пацуды. Сапраўды,

* Горкі і Чэхаў, Перапіска, стар. 49.

імяна ў вусны Астрава Чэхаў укладу свае заветныя думкі аб радасці творчай працы на зямлі, аб працы для шчасця будучага пакалення.

Калі Астраў гаворыць: «Чалавек адораны розумам і творчаю сілаю, каб павялічыць тое, што яму дадзена...» і прызначае, што душа яго «напаўняецца гордасцю», калі ён бачыць, як «зеленыя і хістаецца ад ветру» пасаджаная ім бірозка», дык нельга не ўспомніць вядомыя словы Горкага: «Я не бачу чалавек, які адчуваў-бы значэнне працы, які аснову культуры, так глыбока і ўсебакова, як Антон Паўлавіч... Ён любіў будаваць, разводзіць сады, упушчаў гавяжы зямлю, ён адчуваў павязо працы»».

Вось гэтая «пазая працы», вось гэтая чэхаўская любоў да будыўніцтва новага жыцця, да «развядзення садоў» ведастача адуваецца ў маналогах Астрава-Ліванава. У сваю ролю ён укладу чужою тэмперамент адування, а трэба ўкладзі туды і такі-ж моцны тэмперамент думкі, тэмперамент мары. Тады гэта будзе сапраўды і чужою Астраў.

Прафесар Серабракоў (засл. арт. РСФСР А. Кіраў) і дзядзя Ваня (нар. арт. СССР Б. Дабранраў) у спектаклі стаяць друг супроць друга, як два ворагі. Гэта правільная расстаноўка. У ёй ёсць жыццёвая праўда, драматычная сіла. Дзядзя Ваня ненавідзіць професара.

З прычыны таго, што яго маці (яе называюць добра, тонка, але востра-характэрна выяўляе засл. арт. РСФСР Н. Літоўцава) безразважна паважвае професара, ён грэбіва, амаль з пагардай ставіцца да яе. Сам па сабе професар, — у прывільнай, але некалькі бледнай трактоўцы А. Кірава — нікчымны: ён самазадаволены, самазакаханны. Усім, — апрача староў Вайніцкай, — бачна і зразумела, што прафесар яма за што ні любіць, ні паважае: тупасць думкі, халадны эгізм сэрца, няздатынасць у жыцці і ў навуцы. Ён-поўная нікчымнасць! Але тым ярчэй, тым мацней вяржасць да яго дзядзі Вані.

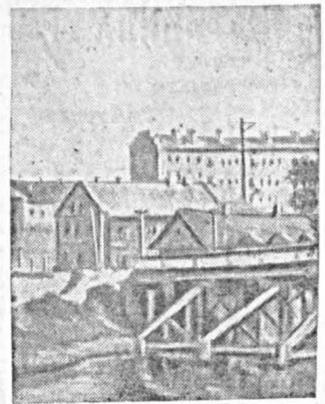
З велізарнай сілай, з урушальнай шырацою Дабранраў паказвае, што ў гэтым професары Серабракоў дзядзя Ваня ненавідзіць незлічоных серабракоў, якія засмечваюць сабою жыццё, сваёй нікчымнасцю нішчаць усе жывыя параскі. У Серабракоў дзядзя Ваня ненавідзіць усіх серабракоў, якія прымушаюць чалавек працаваць на сваю ўладарную няздатынасць, на сваю памылівую тупасць. Калі з сапраўды трагічнай сілай Вайніцкі-Дабранраў унімае руку на пана професара Серабракоў, ён хоча растраляць у яго асоба «бессмертную нікчымнасць людскую» (выраз Цюгчава), знішчыць усю эгістэчную тупасць мяшчанства.

Дабранраў сваім сапраўды бліскучым выкананнем Вайніцкага паказваў з поўнай беспрычыннасцю, якой трагічнай сілай пратэста і барыць могуць быць напоўнены вобразы Чэхава, калі выканаўца ўкладае ў іх усю сілу сваёй нявысціжальнай жыццёвай, усю праўду свайго гневу на рэакцыянеру думкі і творчасці.

Вобраз дзядзі Вані, створаны Дабранраў, глыбокі і праўдзівы.

Гэта адзін з лепшых у слаўнай галерыі чэхаўскіх вобразаў, створаных Мастацкім тэатрам.

* М. Горкі і Чэхаў, Перапіска, стар. 49.

Мастак Ф. Бараноўскі. «Усраіны Мінска». Рэпрадукцыя Г. Буагенкі.

Выстаўка мастакоў-самавучак Мінска

У Мінску адкрылася выстаўка мастакоў-самавучак, якая з'яўляецца справядлівай выстаўкай 16-ці студыяў, якія займаюцца ў студыі выяўленчага мастацтва Мінскага абласнога Дома народнай творчасці. Сярод 300 работ экспанаваны наклады і рысункі — алоў ам, тушшу, вуглём, эскізы і эцюды, наюрморты і кампазіцыі акварэлю і наслам.

На выстаўцы вылучаюцца рэботы Г. Ісаевіч, А. Агафоненкі, В. Чарнецкага, Б. Ус, Е. Вавілава, Ф. Бараноўскага, Л. Літвінова.

Студый кіруе мастак М. Тарасікаў.

Абмеркаванне новых твораў Міхася Калачынскага

На чарговым паседжанні паэтычнай секцыі былі абмеркаваны новыя творы Міхася Калачынскага. Паэт прачытаў сваю п'есу «Сонца ў блакіце» і ніку вершы. Выступаўшыя Р. Няхай, П. Прыходзька, А. Астраўка адзначылі, што апошняе творы М. Калачынскага — сведчанне росту паэта.

У паэме рэалія, на свежых і трапных дэталях паказана пасляваенная вёска. Але ў паэме часамі сустракаюцца моманты дэкарацыйнасці, ёсць нягэграфія радкі.

— Вершы і паэма, — гаворыць П. Панчанка, — радуецца нас тым, што ў іх адуваецца значны рост Міхася Калачынскага.

На думку П. Панчанкі, вылучаюцца сваёй эмацыянальнасцю, свежасцю і лаканічнасцю вершы «Казкі над Дунаем» і «Будыўнікі мола». Станоўча ў творчасці М. Калачынскага і тое, што ён паказвае людзей працы, звязанае падзеі вайны з сучаснымі падзеямі.

ПАСЕДЖАННЕ РУСКАЙ СЕКЦЫІ

16 ліпеня на паседжанні рускай секцыі Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі былі разгледжаны пытанне аб далейшай творчай актывізацыі рускіх пісьменнікаў. З дакладам выступіў П. Кавалёў. Ён адзначыў, што бюро секцыі не вяло належнай работы, каб узяць творчую актывінасць пісьменнікаў і ідэйна-мастацкую якасць іх твораў. Выдадзены секцыі аглямак «Отчизна» № 2 справядліва жорстка крытыкаваўся. Праўленне Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі на адным са сваіх паседжаньняў заслухала справядліва старшыню бюро секцыі К. Цітова і прызнала арганізацыйна-творчую работу секцыі недастатковай. Былі наменаны канкрэтныя меры прысмерствы па далейшай творчай актывізацыі рускіх пісьменнікаў. Але значных зрухаў у рабоце бюро секцыі не адбылося. Узнікла неабходнасць яго пераарганізацыі.

У спрэчках выступілі Я. Садоўскі, К. Цітоў, Зм. Кавалёў, А. Шараніў.

Папраўка

У мінулым нумары нашай газеты ў артыкуле А. Эльмана «Маркс і Энгельс аб мастацкай літаратуры» ў другой калонцы (абзац: «У літаратуры Адраджэння...») цытаваныя чытаць: «Гэта быў найвялікшы пераворот, перажыты да таго чалавечтвам».

— Паэма «Сонца ў блакіце» мае сваю пэўную вартасць, — гаворыць П. Броўка, — У ёй М. Калачынскі знаходзіць сабе, як лірык. Але характары ў такой паэме магі быць раскрыты і больш выразна. Паэт велімі многа адводзіць месца апісанню.

П. Броўка спыняецца на некаторых ведахопах паэмы. На яго думку, праблема аднаўлення плаціны — не велімі актуальная праблема ва ўдзельна ўраджаю ў Беларусь. Не зусім рэальны малюнак, калі салдату яшчэ і сёння пры сустрачы з роднай вёскай, «вечер дзьме попель з папайшчу». Не зусім рэалія і тое, што ў палювоў брагадазе на працы ніхто не адзіме армейскіх кашуль і тугіх рамяняў.

Паэма варты друкавання, але над ёй яшчэ трэба значна працаваць.

— Вяршы паэты, — значае П. Броўка, — больш закончаныя і прадуманыя.

У абмеркаванні твораў М. Калачынскага прынялі ўдзел А. Бялявіч, Ул. Агіеў, М. Гамолка і А. Вялюгі.

А. Міронаў і іншыя. Яны гаварылі аб наладжанні сапраўднай творчай атмасферы, аб узяцці творчай актывінасці пісьменнікаў, аб умяшчэнні работы па пераказе лепшых твораў беларускіх літарагараў на рускую мову.

У склад новага бюро рускай секцыі абраны: А. Міронаў (старшыня), С. Майхровіч, Зм. Кавалёў (сакратар), К. Цітоў і В. Лютва.

Вырашана чарговым паседжанні секцыі прысвятіць абмеркаванню апаўданаў А. Міронава і новай п'есы Л. Шагіра.

А. Міронаў на паседжанні зрабіў інфармацыю аб матэрыялах, якія падрыхтаваны для друку ў чарговым нумары аглямак «Савецкая Отчизна».

26 ліпеня адбудзецца нарада маладых пісьменнікаў Беларускай вайскай акругі. Для ўдзелу ў рабоце гэтай нарады секцыя вылучыла А. Міронава і Зм. Кавалёва.

Георгі ТРАН

НЕПРЫЕМНАЕ ЗНАЁМСТВА

Савецкі чытач з вялікім задавальненнем сустракае з'яўленне кожнай новай добрай кнігі. Ён заўсёды бывае ўдзячны пісьменніку, калі ў новых творах знаходзіць шырае, хвалюючае адлюстраванне нашага савецкага жыцця. Калі-ж чытачу іншы раз даводзіцца сустрацца з кнігай, напісанай з халаднай абыхавасцю, рамесніка, ён імкнецца забыцца на яе, як на выпадковае і непрыемнае знаёмства.

Надаўна Дзяржаўнае выдавецтва БССР выдала на рускай мове зборнік вершаў С. Гарадзецкага «Песня дружбы». Іна паэта добра вядома нашаму чытачу, і ён меў падставу спадзявацца, што ў прапанаваных вершах знойдзе для сябе многа цікавага і хвалюючага. Аднак, ужо пасля першага азнамлення са зборнікам, чытач вымушаны расчаравача ў такой надзеі. Гэта зусім заканамерна. У зборніку велімі чытка знайсці свежую, арыгінальную, ідэйна-насычаную і мастацкі трапаную думку. Паэтычнае мышленне ў вершах кюлае, вобразны строй прымітыўны, у іх няма ні яркіх красак, ні хвалюючага пацуды. Загое тут нябурму многа тугі, роспача, слёз і... бытаніяны.

Із тым адночства, Туманов тоскі Мне вырватся хочется, Пути нелегкі.

Стварэцтва ўражанне, што сучасны чытач уяўляецца С. Гарадзецкаму падобным да цяпільных выхаванак дарэволюцыйных

* С. Гародзічкі «Песня дружбы», Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Мінск 1947 г., стар. 55, ана 90 кап.

жаночых пансіёнаў з аповесцей Лідыі Чаркай, і ён у што-б там ні стала хоча разжаліць яго, выклікае у яго сантыментальную слязіну.

Мужны беларускі народ, які разам з другімі народамі нашай радзімы і ў першую чаргу, з вялікім рукам народам геранічна змагаўся на франтах Вялікай Айчынай вайны, а цяпер правільна працоўны геранізм у стваральнай працы, наўрад ці прыме ў сур'ёз сантыментальна-слязіны сентымэнтальныя разглядаемых вершаў. Думаем, што 99 проц нашых чытачоў скажуць аўтару, што ён або пераблытаў адрас, або паслаў не тую пасьляку.

Паэту яна бракуе ісціны, калі ў вершы «Встреча» піша:

Мы в глуши лесной спасались,
Не сдавались мы врагу,
Не одну седую зиму
Зимовали мы в снегу.

Гэты малюнак велімі мала вагадае геранічную партызанскую Беларусь. Гаварыць, што насельніцтва нашых вёсак толькі «в глуши лесной спасались» і сядзела там «не одну седую зиму», — гэта па меншай меры не ведаць сапраўднага становішча.

Паэт можа спаслацца на другую страфу верша:

* Усюды падкрэслена намі — Г. Т.

Горад Мінск із межэй вышл узкіх
Захуладоў россійскай провинцы,
Стал столицей людей белорусских,
Где любой винтик счастье завинчивал.
Або:

Я не мог не видеть разрушения,
И слезой всевозможного росноя,
Золотую слезой воскресения
Не омыт это горе несносное.

Этот город из праха возстанет,
Встанут здания, и в каждом окошке
Всеосозное солнце проглотит,
— Потерпи, дорогой мой, немножечко!
И зусім незразумела да чаго сказана:

Но ты слышал воинственный возглас,
Чтоб кирпич в стенах хат
принапружился.

Дазволена будзе запытаць у аўтара: што такое «всеосозное росноя» сляза, або «всеосозное солнце»? Хіба ёсць рэспубліканскія і абласныя сонцы? Наколькі нам вядома, сонца не падлігае адміністрацыйнаму падзелу.

Надзелены слоўным дарам, вецер з аднаменнага верша выхваліцеца:

Зась я в бой, когда навалом
Минотетного огня

Враг палил в пожар алом
И стогол, и меня.
Вечер гарыць «пожаром адым»? Цяжка паверыць Відаць гэта «ветреная» выдумка.

Не здаваўся я. Как люди,
В бой бросался я и выл.
Коль смолкал, так только в груди,
Где ложился прахом выл.

Такі вуочны вецер мог, зразумела, і «в бой бросаться» і «выл», але прычым тут савецкай вайны? Навошта вецер і іх прымушае выць? Ці не занадта ён свавольны?